

Nr 349.

Av herrar Kollberg och Gustafson i Göteborg, *om utökning av antalet tjänster vid monopolutredningsbyråns avdelning för specialundersökningar.*

I den berättelse som Industriförbundets kartellbyrå just framlagt redovisas, att omkring en tredjedel av de vid årsskiftet 1950/51 i monopolutredningsbyråns kartellregister införda avtalen nu har upphävts utan att ersättas med nya avtal. Medan det den 31 december 1947 hos monopolutredningsbyrån fanns 169 avtal registrerade, varav 19 stycken eller 11,2 procent upphävts vid årsskiftet, var motsvarande antal ett år senare 238 med 42 eller 17,6 procent upphävda avtal, den 31 december 1949 341 med 72 eller 21,1 procent upphävda och den 31 december 1950 510 inregistrerade avtal. Av dessa sistnämnda voro vid årsskiftet 157 eller 30,8 procent upphävda.

För dem som ansett och anse, att en sanering av de rådande konkurrensbegränsningarna är synnerligen önskvärd, kunna dessa siffror inte framstå annat än som mycket glädjande. Alldeles frånsatt vilka olika meningar som kunna göra sig gällande i fråga om motiven för företagarnas beredvillighet att ta itu med en sanering på detta område, synes det uppenbart, att man i dag kan konstatera, att *syftet med den lag om övervakning av konkurrensbegränsning inom näringslivet som antogs av riksdagen år 1946 icke varit förfelat.*

I och med att riksdagen inte tillerkände utredningsorganet, monopolutredningsbyrån, några exekutiva befogenheter, satte man ju sin lit till att den ökade offentligheten kring kartellavtalen och andra konkurrensbegränsande företeelser skulle få en så avskräckande inverkan på lusten att sluta eller bibehålla dylika avtal, att ytterligare samhällliga åtgärder eventuellt skulle bli obehövliga. I efterkrigsplaneringskommissionens betänkande fick denna tanke följande utformning: »Det förhållandet att till organet inkommande uppgifter hållas tillgängliga och att utredningsresultaten offentliggöras på sätt som tidigare diskuterats kan många gånger i sig självt vara ett korrektiv mot missbruk av en monopolistisk maktställning. Om sådana företag, som ha en tendens att missbruka sin monopolställning, veta att deras överenskommelser ej kunna hållas hemliga och att missbruken komma att offentliggöras, komma de säkerligen att iakttaga en viss återhållsamhet. I de fall, där missbruk kunna konstateras, kan publiciteten skapa en allmän opinion, som genom sin press på företagen gör statliga ingrepp onödiga ...» (s. 47).

Det förtjänar sålunda att än en gång strykas under, att grundmotiven för den lagstiftning som riksdagen antog år 1946 visat sig vara riktiga och att syftemålet med lagen håller på att förverkligas. Uppenbarligen skulle det därför vara till stor skada om riksdagen och allmänheten inte gävos ytterligare möjligheter att följa denna utveckling, innan de ställas inför nya avgöranden på detta område. Likaledes förefaller det vara till uppenbar skada, att man inte *främjar* denna utveckling genom att man t. ex. inte ställer tillräckliga resurser till monopolutredningsbyråns förfogande.

Vi äro medvetna om att nyetableringssakkunnigas undersökningar beröra här anförda spörsmål. Oberoende av vilket resultat de sakkunniga komma till, synes det uppenbart, att ett organ av monopolbyråns karaktär ändå alltid måste finnas. Av den anledningen kan riksdagen — utan att föregripa de sakkunnigas förslag — bevilja anslag till den förbättring av byråns arbetsmöjligheter som är nödvändig för att den skall kunna fullfölja de uppgifter som riksdagen avsett.

När riksdagen under åren 1946/47 beslöt att inrätta monopolutredningsbyrån, utgick man från att denna byrå skulle organiseras på tre avdelningar. Den ena av dessa avdelningar skulle omhänderha registreringen av avtal, den andra skulle ha hand om specialundersökningar, och den tredje skulle göra fortlöpande analyser av priser och marknadsförhållanden i syfte att bl. a. utröna om avtalen trots ett formellt upphävande levde kvar i »tyst form». De båda första av dessa avdelningar ha efter hand upprättats; däremot ej den tredje, trots framställningar från monopolutredningsbyråns sida. Det arbete som utförts under den tid som byrån varit i verksamhet har inte varit obetydligt vare sig till omfång eller effekt, såsom berördes inledningsvis. Några kommentarer torde dock i det nuvarande läget vara på sin plats.

Det säger sig självt, att med den arbetsfördelning mellan de två avdelningar som äro i verksamhet kommer den avdelning som skall omhänderha de s. k. specialundersökningarna lätt att bli mindre väl tillgodosedd, vilket också blivit fallet. Dessa undersökningar innebära många gånger ett synnerligen tidsödande och noggrant arbete. I den händelse denna avdelning därför inte förfogar över en ansenlig personal i förhållande till den registrerande avdelningen, kommer denna senare att ligga betydligt före med registreringen, något som på lång sikt inte torde innebära några olägenheter men som i nuvarande läge, då det gäller att komma fram relativt snabbt till en bedömning av kartellväsendets verkningar, snarast är ägnat att försvåra ett klart bedömande.

Situationen är nu den, att medan registreringsavdelningen infört ca 500 avtal i registret, så har, såvitt bekant, endast *en* specialundersökning slutförts (pris- och försäljningsmarknaden för jordbruksmaskiner). Vissa utredningar angående värme- och sanitetsbranschen pågå.

Det torde inte råda någon tvekan om att så länge inte ytterligare special-

undersökningar med ledning av vad som framkommit vid registreringen företagits, så länge utgör kartellregistret en för allmänheten svårbedömbär, för att inte säga meningslös anhopning av ingångna överenskommelser, som för den oinvidge direkt inbjuda till generaliseringar och skärande över en kam men som för den något mer orienterade självklart innehålla gott och ont blandat om vartannat.

Då, såsom det framhållits i det föregående, vi bestämt vilja hävda, att så stor klarhet som möjligt bör skapas kring kartellfrågorna innan riksdagen och allmänheten ställts inför ett nytt avgörande, vilja vi också starkt understryka behovet av en förstärkning av monopolbyrån, främst i syfte att få fram ett ökat antal specialundersökningar. I enlighet med vår uppfattning är det nödvändigt att ha tillgång till ett så stort sakmaterial som möjligt för ett bedömande av nyetableringssakkunnigas väntade förslag. Därvid framstår det som angeläget, att denna förstärkning företages utan dröjsmål och att monopolutredningsbyrån inriktar sitt arbete på att nå resultat inom kortaste möjliga tid. För närvarande synas nämligen byråns undersökningar vara inriktade på alltför omfattande och tidsödande uppgifter. Enligt vår uppfattning föreligger sålunda ett starkt behov av att inte blott utvidga utan även att effektivisera byråns utredningsverksamhet.

Redan i 1949 års statsverksproposition redovisades, att krav om utökning av antalet tjänster å avdelningen för specialundersökningar framkommit från kommerskollegium. Kollegium föreslog ett inrättande av fyra nya tjänster, nämligen en förste aktuarie i Ce 29, en aktuarie i Ce 24 samt två amanuenser i Ce 22. Året därefter hade kravet ändrats i viss mån. I årets statsverksproposition redovisas en begäran om utökning av antalet tjänster. Anledningen härtill torde dock inte vara minskat behov härav, utan snarare ett uttryck för allmän sparsamhetsvilja. Vi anse dock denna inställning missriktad och föreslå därför, att den av kommerskollegium i 1949 års statsverksproposition redovisade ökningen av antalet tjänster bör beviljas.

Med stöd av vad ovan anförts hemställas,

att riksdagen måtte besluta utöka antalet tjänster vid monopolutredningsbyråns avdelning för specialundersökningar i enlighet med det kommerskollegii förslag som finnes redovisat i 1949 års statsverksproposition, tionde huvudtiteln, samt

att bevilja härför erforderliga medel.

Stockholm den 26 januari 1951.

Gustaf Kollberg.

Sven Gustafson

i Göteborg.